

SAŽETAK PRESUDE VELIKOG VIJEĆA

IBRAHIM I DRUGI PROTIV UJEDINJENE KRALJEVINE OD DANA 13. RUJNA 2016. GODINE ZAHTJEVI BR. 50541/08, 50571/08, 50573/08 i 40351/09

Povređa prava na pošteno suđenje zbog uskraćivanja prava na branitelja tijekom policijskog ispitivanja za teroristički napad

ČINJENICE

Dana 21. srpnja 2005. godine, detonirane su eksplozivne naprave unutar sustava londonskog javnog prijevoza, međutim nije došlo do eksplozije. Počinitelji su pobjegli s mjesta zločina te su kasnije uhićeni. Prvom, drugom i trećem podnositelju je nakon uhićenja uskraćeno pravo na branitelja radi provođenja tzv. „sigurnosnih razgovora“ (razgovori koje policija provodi po hitnom postupku u cilju zaštite života i sprječavanja nastanka velike materijalne štete). Sukladno odredbama Zakona o terorizmu iz 2000. godine takvi razgovori se mogu provoditi bez nazočnosti branitelja i prije nego okrivljenik zatraži pravo na pravnu pomoć. Tijekom sigurnosnih razgovora, podnositelji su izjavili kako nisu sudjelovali u predmetnom napadu. Na glavnoj raspravi, podnositelji su potvrdili kako su sudjelovali u napadu, ali kako je cijeli događaj zapravo bila obmana te kako do stvarne eksplozije nije trebalo ni doći. Izjave koje su podnositelji tijekom sigurnosnih razgovora dali korištene su kao dokazno sredstvo tijekom kaznenog postupka. Tijekom 2007. godine, protiv podnositelja je donesena osuđujuća presuda radi dogovora za počinjenje ubojstva (*conspiracy to murder*) te je svakom izrečena kazna zatvora u trajanju od 40 godina. Žalbeni sud je odbacio podnositeljeve zahtjeve za razmatranje žalbe (*leave to appeal*)¹.

Četvrti podnositelj nije osumnjičen za detonaciju eksplozivnih naprava te ga je policija prvotno ispitala u svojstvu svjedoka. Međutim, četvrti podnositelj se tijekom razgovora sam inkriminirao na način da je otkrio kako se ubrzo nakon napada susreo i pomogao jednom od osumnjičenika. Policija ga nije u tom stadiju postupka uhitila niti ga je obavijestila o tome kako nije dužan iskazivati i kako ima pravo na branitelja. Umjesto toga, policija je četvrtog podnositelja ispitala u svojstvu svjedoka te je uzela njegovu pisanu izjavu. Četvrti podnositelj je naknadno uhićen te je obaviješten o pravu na branitelja. Tijekom kaznenog postupka četvrti okrivljenik se pozivao na pisanu izjavu koju je dao policiji i koja je tijekom kaznenog postupka korištena kao dokazno sredstvo. Tijekom veljače 2008. godine, protiv četvrtog podnositelja je donesena osuđujuća presuda radi pomaganja jednom od tri gore navedena podnositelja u bombaškom napadu te radi uskraćivanja informacija. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od deset godina.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 6 stavak 1. i 3. (c) Konvencije, podnositelji su prigovarali kako im je tijekom policijskog ispitivanja uskraćeno pravo na branitelja navodeći kako je zbog toga došlo do povrede prava na pošteno suđenje jer su izjave podnositelja koje su dali tijekom policijskog ispitivanja tijekom kaznenog postupka korištene kao dokazno sredstvo. Sud je presudom od dana 16. prosinca 2014. godine utvrdio da nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. i 3.

¹ „leave to appeal“ (zahtjev za razmatranje žalbe) – zahtjev za razmatranje žalbe putem kojeg žalbeni sud provodi preliminarni postupak i odlučuje hoće li odobriti postupanje po žalbi ili ne.

(c) Konvencije uz obrazloženje kako je opravdano bilo ograničavanje prava na branitelja tijekom policijskog ispitivanja te da ono nije utjecalo na kazneni postupak.

Dvojica podnositelja zahtjeva podnijela su dana 1. lipnja 2015. godine zahtjev za upućivanje predmeta Velikom vijeću. Tijekom postupka pred Velikom vijećem umiješala se međunarodna organizacija *Fair Trials International*.

ODLUKA VELIKOG VIJEĆA

Veliko vijeće je ispitivalo dva pitanja. Prvo, jesu li postojali uvjerljivi razlozi za ograničenje prava na branitelja. Drugo, je li postupak gledan u cjelini bio pošten.

Veliko vijeće je zaključilo kako je tijekom prvog policijskog ispitivanja trojice podnositelja postojala hitna potreba za zaštitom javnosti od mogućih novih samoubilačkih napada. Naime, nadležna tijela su sukladno čl. 2. i 3. Konvencije bila dužna osigurati zaštitu života i fizičkog integriteta ljudi. Policija je svoje dužnosti obavljala pod velikim pritiskom, a prioritet je bio u

što kraćem roku provesti istrage i ispitivanja ne bi li se pribavilo što više podataka o potencijalnim budućim napadima i identitetima napadača. Mogućnost uskrate prava na branitelja okrivljeniku proizašla je iz specifičnih okolnosti slučaja, a bila je riječ o terorističkom napadu. U odnosu na tri podnositelja postojao je jasni pravni okvir koji je regulirao uvjete pod kojima može doći do uskrate prava na branitelja uz praktična objašnjenja kako navedenu regulaciju primijeniti na konkretan slučaj. Uskraćivanje prava na branitelja bilo je privremene naravi te je moglo trajati dok god okolnosti slučaja to zahtijevaju, najduže 48 sati. Odluka policije o uskrati prava na branitelja trojici podnositelja zahtjeva donesena je na temelju specifičnosti slučaja, o čemu je sačinjen zapisnik. Veliko vijeće je stoga utvrdilo kako su u odnosu na tri podnositelja zahtjeva postojali uvjerljivi razlozi za ograničenje prava na branitelja.

U odnosu na pitanje je li postupak sagledan u cjelini bio pošten, Veliko vijeće se oslonilo na postojanje jasne pravne regulative koja je uređivala mogućnost uskrate prava na branitelja. Ustanovilo je da se policija strogo pridržavala mjerodavnog prava unatoč pritisku pod kojim je postupala. Policija je postupila isključivo sukladno svrsi intervjuja, a to je prikupljanje podataka nužnih za zaštitu javnosti. Osim toga, policija je trojicu podnositelja uhitila sukladno mjerodavnoj proceduri te ih je obavijestila o pravu na šutnju i branitelja. Isto tako, policija je trojicu podnositelja obavijestila i o razlozima uskrate prava na branitelja. Osim toga, trojica podnositelja su mogla pobijati unošenje zapisnika o ispitivanju u spis i njegovo korištenje kao dokaznog sredstva. Štoviše, provedeno je svojevrsno "suđenje unutar suđenja" pred raspravnim sucem koji je detaljno ispitao prigovore podnositelja o načinu na koji su njihove izjave pribavljene te je razmotrio hoće li unošenje navedenih izjava u dokazni materijal biti nepošteno. Podnositelje je na ročištu zastupao odvjetnik koji je mogao iznositi dokaze tijekom postupka. Raspravni sud je jasnom i detaljnom odlukom obrazložio zbog čega je uskrata prava na branitelja bila opravdana. Iako je raspravni sud utvrdio kako se radi o dopuštenim dokazima, podnositelji su i dalje imali pravo pobijati date izjave tijekom rasprave i žalbenog postupka. Žalbeni sud je ispitao odluku o dopuštenosti dokaza te utvrdio kako se radilo o obrazloženoj odluci prilagođenoj okolnostima slučaja.

Nadalje, izjave podnositelja predstavljale su samo jedan od mnogobrojnih elemenata na temelju kojih je pokrenut kazneni postupak protiv trojice podnositelja. Naime, postojali su dokazi iz kojih je proizlazilo da su podnositelji sudjelovali u izradi bombe, kao i dokazi o njihovim ekstremnim pogledima na svijet i njihovoj reakciji u trenutku kada je bomba

detonirana. Raspravni sudac je detaljno sažeo optužnicu i dokaze obrane te ukazao poroti na pravna pitanja na koja treba dati odgovor. Pritom im je naglasio da uzmu u obzir da su podnositelji prethodno ispitani bez branitelja.

Veliko vijeće je također imalo na umu i snažni interes javnosti u pogledu sprječavanja i kažnjavanja terorističkih napada kojima je čija svrha izazivanje straha kod nevinih civila, izazivanje kaosa i panike te onemogućavanje funkcioniranja svakodnevnog života.

Zaključno, Veliko vijeće je utvrdilo kako je kazneni postupak u odnosu na tri podnositelja bio pošten te kako u odnosu na njih nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. 3 (c) Konvencije.

Međutim, u odnosu na četvrtog podnositelja, Veliko vijeće je smatralo kako Vlada nije dostavila uvjerljive razloge zbog kojih je došlo do uskrate prava na branitelja te zbog čega podnositelj nije obaviješten o pravu na šutnju. Nije postojala nikakva pravna osnova u domaćem pravu koja bi opravdala takvo postupanje u trenutku kada je četvrti podnositelj počeo iznositi izjave iz kojih se moglo zaključiti da je kriv. Štoviše, takvo postupanje policije bilo je suprotno propisanoj proceduri u takvim slučajevima. Osim toga, niti domaći sudovi niti Sud nisu imali naknadnu mogućnost ispitati policijske odluke i utvrditi je li se prilikom ispitivanja četvrtog podnositelja vodilo računa o njegovim procesnim pravima, budući da nije postojao zapisnik s ispitivanja niti drugi dokaz o tome.

Veliko vijeće je uzelo u obzir činjenicu kako je četvrti podnositelj mogao tražiti izdvajanje dokaza. I u njegovom slučaju je provedeno "suđenje unutar suđenja", a nadležni sud je utvrdio kako se ne radi o iznuđenoj izjavi niti je postupanje policije na bilo koji način ugrozilo vjerodostojnost njegove izjave. Prije rasprave, nadležni sudac je na temelju zahtjeva četvrtog podnositelja ponovno ispitao okolnosti u kojima je isti dao izjavu policiji. Utvrdio je kako podnositelj nakon konzultiranja odvjetnika nije povukao izjavu. Štoviše, četvrti podnositelj je svoju obranu temeljio na njoj. Usprkos tome, začuđujuće je da tijekom rasprave nije ispitani policijski službenik koji je odobrio da se četvrtog podnositelja ispituje bez prethodne obavijesti o pravu na šutnju i bez branitelja. Prema mišljenju Veliko vijeća to je značilo da raspravni sud i kasnije žalbeni sud nisu bili u mogućnosti ispitati razloge zbog kojih je do navedenih uskrata došlo.

Povrh toga, državno tužiteljstvo je izjavu četvrtog podnositelja smatralo najznačajnijom za postupak protiv njega jer je iz nje proizašla sumnja da je on sudjelovao u počinjenju terorističkog napada. Na temelju te sumnje policija je poduzela druge radnje koje su dovele do podizanja optužnice. Stoga je Veliko vijeće zaključilo kako je izjava četvrtog podnositelja predstavljala značajan dio dokaznog materijala na kojem je optužnica utemeljena.

Veliko vijeće je isto tako primijetilo da je raspravni sudac ukazao poroti da izjavu četvrtog podnositelja uzmu u obzir ukoliko smatraju da nije dana pod prisilom te da bi on takvu izjavu dao čak i da je policija postupila po propisanoj proceduri. Veliko vijeće je zauzelo stav da je na takav način poroti ostavljena preširoka sloboda ocjene iskaza podnositelja u kaznenom postupku.

Veliko vijeće je istaknulo težinu djela koje je četvrtom podnositelju stavljeno na teret. Istaknulo je da se opasnost od terorističkih prijetnji može neutralizirati isključivo učinkovitom istragom, progonom i kažnjavanjem svih sudionika. Međutim, uzimajući u obzir konvencijske zahtjeve koji moraju biti ispunjeni u slučaju pretpostavke da postupak nije bio pošten i kumulativne propuste u odnosu na četvrtog podnositelja, Sud je zaključio kako je u njegovom slučaju došlo do povrede čl. 6. st. 1. i st 3. (c) Konvencije.

PRAVIČNA NAKNADA

16.000,00 EUR – na ime troškova postupka

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.